

# Inhoud

Deel 1  
De 59e breedtegraad 9

Deel 2  
Rivierratten 133

Deel 3  
New River 235

Dankwoord 349

Het is zomer en stralend licht. Sheldon Horowitz zit op een uitklapbaar regisseursstoeltje hoog boven de picknick en buiten bereik van het eten in een schaduwrijk hoekje van het Frognerpark in Oslo. Op het kartonnen bordje dat hij op zijn schoot heeft, ligt een half opgegeten broodje gehaktbal dat hij niet lekker vindt. Met zijn rechterwijsvinger speelt hij met de condens op een flesje bier waar hij een paar slokken uit heeft genomen maar al een poosje geen belangstelling meer voor heeft. Zijn voeten wiebelen heen en weer als die van een schooljongen, alleen wiebelen ze een stuk langzamer nu hij tweeëntachtig is. Ze beschrijven een kleinere boog. Sheldon zal het niet toegeven tegenover Rhea en Lars – nooit, natuurlijk niet –, maar hij vraagt zich onwillekeurig af wat hij hier doet en wat hij eraan moet doen voordat hij het zich niet meer kan afvragen.

Sheldon zit op een armlengte afstand van zijn kleindochter Rhea en haar kersverse echtgenoot Lars, die net een lange teug neemt van zijn eigen biertje en er zo vrolijk, zo vriendelijk en zo levendig uitziet dat Sheldon het liefst de hotdog van hem af zou pakken en in zijn neus zou proppen. Rhea, die vandaag merkwaardig bleek ziet, zou dat echter niet op prijs stellen, en mogelijk zou Sheldon dan worden veroordeeld tot nog meer gezelligheidsuitstapjes ('zodat je kunt wennen'). In een eerlijke wereld zou Sheldon die niet verdienen, net zomin, overigens, als Lars de hotdogmanoeuvre verdient. Maar het was Rhea's idee geweest om vanuit New York naar Noorwegen te verhuizen, en Sheldon – we-

duwnaar, oud, ongeduldig en brutaal – zag in Lars' gezicht een onderdrukt verlangen om zich te verkneukelen.

En dat was allemaal niet eerlijk.

‘Weet je waarom hotdogs zo heten?’

Dat zegt Sheldon hardop vanuit zijn gezagvolle positie. Als hij een wandelstok had gehad, zou hij ermee hebben gezwaaid, maar hij loopt zonder stok.

Lars kijkt aandachtig op. Rhea slaakt echter een onhoorbare zucht.

‘Vanwege de Eerste Wereldoorlog. We waren boos op de Duitsers, dus hebben we ze gestraft door hun gerechten andere namen te geven.

Altijd nog beter dan de oorlog tegen het terrorisme,’ vervolgt hij. ‘We zijn boos op de terroristen, dus straffen we de Fransen door onze eigen gerechten andere namen te geven.’

‘Hoe bedoel je?’ vroeg Lars.

Sheldon ziet dat Rhea Lars een tikje op zijn been geeft en haar wenkbrauwen optrekt, waarmee ze – met een blik als een gloeiend hete pook – duidelijk wil maken dat hij zulke tirades, zulke uitbarstingen, alles wat de aandacht afleidt van het hier en nu, niet mag aanmoedigen. Alles wat zou kunnen bijdragen aan de hevig betwiste dementie.

Dat had Sheldon eigenlijk niet mogen zien, maar hij ziet het toch, dus vliegt hij er met extra overtuiging in.

‘*Freedom fries!* Ik heb het over die zogenaamde vrijheidsfrietjes. Vaarwel Franse frietjes, hallo vrijheidsfrietjes. Dat achterlijke idee heeft het zowaar tot wetsvoorstel geschopt. En dan denkt mijn kleindochter dat ik gek aan het worden ben. Ik zal je eens wat vertellen, jongedame. Ik ben niet aan verkindsen, de wereld is aan het verkindsen.’

Sheldon kijkt om zich heen in het park. Het is niet de eb en vloed van willekeurige vreemden die je in Amerikaanse metro-polen ziet; van mensen die niet alleen voor ons, maar ook voor

elkaar vreemden zijn. Hij bevindt zich te midden van lange, homogene, goedbedoelende, glimlachende mensen die elkaar allemaal kennen en allemaal dezelfde leeftijdloze kleding dragen, en hoezeer hij ook zijn best doet, hij kan ze niet peilen.

Rhea. De naam van een Titaan. De dochter van Ouranos en Gaia, hemel en aarde, vrouw van Kronos, moeder van de goden. Zeus zelf heeft aan haar borst gedronken, en aan haar lichaam is de beschaving ontsproten. Sheldons zoon Saul – inmiddels dood – heeft haar zo genoemd om haar te doen uitstijgen boven de banaliteit waar hij in '73 en '74 in Vietnam met de marine doorheen was gestoomd. Hij was één maand weg geweest bij de Riverine Force, om bij te komen en zich te ontspannen, en toen was hij voor de tweede keer op uitzending gegaan. Het was september. De bomen aan de Hudson en in de Berkshires toonden hun volle herfstpracht. Volgens zijn Mabel – inmiddels verdwenen, maar ooit op de hoogte van zulke dingen – waren Saul en zijn vriendinnetje tijdens dat bezoek slechts één keer met elkaar naar bed geweest en was Rhea toen verwekt. De volgende ochtend had Saul een gesprek met Sheldon gevoerd dat hen allebei had veranderd, en daarna ging hij terug naar Vietnam, waar twee maanden na zijn aankomst tijdens een routinezoekactie naar een neergeschoten piloot zijn benen eraf werden geblazen door een boobytrap van de Vietcong. Saul had aan boord van het schip zoveel bloed verloren dat hij zonder nog bij kennis te zijn gekomen in het ziekenhuis was overleden.

‘Noem haar Rhea,’ schreef Saul in zijn laatste brief vanuit Saigon, toen Saigon nog Saigon was en Saul nog Saul was. Misschien dacht hij aan de mythologische verhalen die hij op de middelbare school had gehoord en had hij die naam om de juiste redenen gekozen. Of misschien was hij verliefd geworden op het ten dode opgeschreven personage uit het boek van Stanisław Lem dat hij onder zijn wollen deken had gelezen terwijl de andere soldaten in slaap waren gevallen.

Er was een Poolse schrijver voor nodig geweest om een Amerikaanse jood ertoe te inspireren om, voordat hij door een Vietnamese landmijn werd gedood, zijn dochter naar een Griekse Titaan te vernoemen in een poging zijn vader te behagen, een oud-marinier die als sluipschutter in Korea had gediend en die zonder enige twijfel zelfs nu nog door de wildernis van Scandinavië door de Noord-Koreanen werd achtervolgd. Ja, zelfs hier, op een zonnige julidag te midden van het groen van het Frognerpark, nu hij nog maar zo weinig tijd over heeft om boete te doen voor alles wat hij heeft misdaan.

Rhea. Hier betekent het niets. Het is het Zweedse woord voor uitverkoop in grote warenhuizen. Zo gemakkelijk wordt alles tenietgedaan.

‘Papa?’ vraagt Rhea.

‘Hè?’

‘Maar wat vind je er nou van?’

‘Waarvan?’

‘Nou, gewoon. De omgeving. Het park. De buurt. Hier gaan we wonen als we het huis in Tøyen hebben verkocht. Ik weet dat het heel wat anders is dan Gramercy Park.’

Sheldon zegt niets, dus trekt ze haar wenkbrauwen op en opent haar handen alsof ze een antwoord uit hem wil toveren. ‘Oslo,’ zegt ze samenvattend. ‘Noorwegen. Het licht. Dit leven.’

‘Dit leven? Wil je mijn mening horen over dit leven?’

Lars zwijgt. Sheldon zoekt kameraadschap bij hem, maar Lars is er niet bij. Er is oogcontact, maar geen mentale betrokkenheid bij het moment. Lars is gebiologeerd door een onbegrijpelijke culturele performance tussen grootvader en kleindochter, een verbaal duel waarvoor hij slecht is toegerust en waarvan hij weet dat het onbeschoft zou zijn om zich erin te mengen.

En toch valt er ook medelijden te bespeuren. Zijn gezicht vertoont een van de weinige universele uitdrukkingen die iedereen,

overal ter wereld kent. Het drukt uit: ik heb dit gesprek er ook maar bij gekregen toen ik met je kleindochter trouwde, dus mij moet je niet aankijken. Dat komt Sheldon vagelijk vertrouwd voor. Maar hij bespeurt er ook iets uitgesproken Noors in. Iets zo gespeend van een oordeel dat hij er meteen de zenuwen van krijgt.

Sheldon richt zijn blik weer op Rhea, op die vrouw die Lars heeft weten te huwen. Haar ravenzwarte haar is samengebonden in een zijdeachtige paardenstaart. Haar blauwe ogen fonkelen als de Japanse Zee vlak voor de strijd.

Hij vindt dat haar blik verdiept is door de zwangerschap.

Dit leven? Als hij op dit moment haar gezicht zou aanraken, zijn vingers over haar jukbeenderen zou laten gaan en met zijn duim over haar onderlip zou strijken om een verdwaalde traan veroorzaakt door het krachtige briesje weg te vegen, zou hij ongetwijfeld in snikken uitbarsten, haar omhelzen, haar dicht tegen zich aan houden en haar hoofd tegen zijn schouder drukken. Er komt een níeuw leven aan. Dat is het enige wat ertoe doet.

Ze wacht op een antwoord op haar vraag, maar dat komt niet. Hij zit haar aan te staren. Misschien is hij de vraag vergeten. Ze raakt teleurgesteld.

De zon zal pas na tien ondergaan. Overal lopen nog kinderen buiten, en de mensen zijn na hun werk vroeg naar huis gegaan om te genieten van de zomer die voor hen ligt, als beloning voor de duisternis van de wintermaanden. Ouders bestellen dik belegde broodjes en voeren hun kinderen kleine stukjes, terwijl vaders plastic babyflesjes terugleggen in dure wandelwagens met exotische namen.

Quinny. Stokke. Bugaboo. Peg Pérego. Maxi-Cosi.

Dit leven? Ze zou toch moeten weten dat het leven van nu is voortgekomen uit heel veel sterfgevallen. Mario. Bill. Rhea's oma Mabel, die nog maar acht maanden geleden is overleden, de gebeurtenis die de aanleiding was voor Sheldons verhuizing naar Noorwegen.

Welke invloed Sauls dood heeft gehad op de koers van dit leven, valt niet te berekenen.

Mabel werd in New York begraven, hoewel Sheldon en zij oorspronkelijk uit andere delen van het land kwamen. Hij was in New England geboren en zij in Chicago. Uiteindelijk hadden ze zich allebei in New York gevestigd. Eerst als bezoekers, daarna als inwoners, en na vele jaren misschien zelfs als New Yorkers.

Na de uitvaart en de condoleance ging Sheldon in z'n eentje naar een koffiezaakje vlak bij hun huis in Gramercy. Het was halverwege de middag. De lunch was al voorbij. De rouwenden waren vertrokken. Sheldon hoorde eigenlijk zeven dagen lang sjuive te zitten om de dood van zijn vrouw te gedenken en zijn gemeenschap de kans te geven voor hem te zorgen, hem te eten te geven en hem gezelschap te houden, zoals de gewoonte was. In plaats daarvan zat hij in de 71 Irving Place Coffee and Tea Bar vlak bij 19th Street een bosbessenmuffin te eten en zwarte koffie te drinken. Rhea was zonder Lars overgekomen voor de uitvaart en had gezien dat hij de condoleance was ontvlucht. Ze trof hem een paar straten verderop aan en ging tegenover hem zitten.

Ze droeg een chic zwart pak en haar haar hing tot op haar schouders. Ze was tweeëndertig en had een vastberaden uitdrukking op haar gezicht. Sheldon interpreteerde die verkeerd; hij dacht dat ze hem een standje ging geven omdat hij wegbleef van de sjuive. Toen ze zei wat ze op het hart had, spuugde hij bijna een bosbes dwars over de tafel.

‘Kom bij ons in Noorwegen wonen,’ zei ze.

‘Rot toch op,’ zei Sheldon.

‘Ik meen het.’

‘Ik ook.’

‘De wijk heet Frogner. Het is er heerlijk. Er is een aparte toegang tot het appartement in de kelder. Je zou helemaal zelfstandig

zijn. We zitten er nu nog niet in, maar wel tegen de tijd dat het winter wordt.’

‘Verhuur het maar aan de trollen. Ze hebben daar toch trollen? Of is dat IJsland?’

‘We willen het helemaal niet verhuren. We zouden het maar raar vinden om in huis telkens vreemden tegen te komen.’

‘Dat komt doordat jullie geen kinderen hebben. Aan dat gevoel raak je gewend.’

‘Ik vind dat je bij ons moet komen wonen. Wat heb je hier nou nog?’

‘Afgezien van de bosbessenmuffins?’

‘Bijvoorbeeld.’

‘Je kunt je afvragen wat een mens op mijn leeftijd nog meer nodig heeft.’

‘Doe er nou niet zo laatdunkend over.’

‘Wat moet ik daar? Ik ben Amerikaan. Ik ben joods. Ik ben tweeëntachtig. Ik ben een gepensioneerde weduwnaar. Een marinier. Een horlogereparateur. Plassen kost me een uur. Hebben ze daar een club waarvan ik het bestaan niet weet?’

‘Ik wil niet dat je in je eentje doodgaat.’

‘God nog aan toe, Rhea.’

‘Ik ben zwanger. Het is nog heel pril, maar het is wel zo.’

Toen hij dat hoorde, op die bijzondere dag, pakte hij haar hand vast, bracht die naar zijn lippen, sloot zijn ogen en probeerde in haar hartslag het nieuwe leven te voelen.

Rhea en Lars woonden al bijna een jaar in Oslo toen Mabel stierf en Sheldon besloot bij hen te gaan wonen. Lars had een goede baan als ontwerper van videospelletjes en Rhea was net begonnen als architect. Haar diploma van Cooper Union in New York kwam nu dus al van pas, en terwijl steeds meer inwoners van Oslo wegtrokken naar de buitenwijken of naar hutjes in de bergen, besloot zij te blijven.



Lars was – trouw aan zijn aard – dolblij, bemoedigend en optimistisch over haar vermogen om zich aan te passen en aansluiting te vinden bij de kudde. Noren paaien van nature het liefst in hun eigen wateren. Als gevolg daarvan wordt Oslo bewoond door Noren die zijn getrouwd met een schaduwbevolking van ontheemde zielen, die er allemaal uitzien als toeristen die als kinderen door het House of Wax worden geleid.

In 1992 had Lars met behulp van zijn ouders in Tøyen een leuke splitlevelwoning met drie slaapkamers gekocht, die inmiddels bijna 3,5 miljoen kroon waard was. Dat was tamelijk veel voor een wijk die Sheldon associeerde met de Bronx. Samen hadden ze nog eens vijfhonderdduizend kroon gespaard, en als je de noodzakelijke hypotheek – die fors was, maar waarvoor ze niet krom hoefden te liggen – erbij optelde, konden ze zich een vierkamerwoning veroorloven in Frogner, in Sheldons beleving het plaatselijke Central Park West. Het was een ietwat saaie wijk, maar Lars en Rhea hadden genoeg van het wachten tot Tøyen in de lift zou raken; door de toestroom van immigranten trok het geld naar andere wijken en veranderde het karakter van de scholen. Er was een flinke aanwas vanuit Pakistan en de Balkanlanden. Somaliërs hadden zich in het plaatselijke park verzameld om qat te kauwen, het gemeentebestuur had in zijn wijsheid in het winkelcentrum aan de overkant van de straat een methadonkliniek gevestigd waar heroïneverslaafden op afkwamen, en ondertussen deden Rhea en Lars hun best om uit te leggen dat de buurt gewoon ‘karakter’ had. Sheldon zag alleen maar bedreigingen.

Gelukkig waren er echter geen Noord-Koreanen, die kleine klotzakken met hun spleetogen. En als ze er toch waren zouden ze meteen opvallen. In Noorwegen valt het niet mee om een Noord-Koreaan te verbergen. Er een verstoppertje in New York is net zoiets als een boom verstoppertje in het bos. Je ziet ze op elke straathoek, waar ze bloemen verkopen en kruidenierszaakjes

runnen. Met hun kraaloojes staren ze je aan als je over straat loopt en via de telegraaf sturen ze berichten naar Pjongjang om ze daar op de hoogte stellen van je verblijfplaats.

Ze hielden hem al sinds 1951 in de gaten, daarvan was hij overtuigd. Je kunt niet in Incheon twaalf mannen die Kim heten van de zeewering schieten en vervolgens verwachten dat alles vergeven en vergeten is. Niet van de Koreanen. Ze hebben het geduld van Chinezen, maar een Italiaanse hang naar wraak. En ze gaan op in de massa. O! Sheldon heeft er jaren over gedaan om te leren ze eruit te pikken, hun aanwezigheid te voelen, ze te ontwijken, te misleiden.

Maar hier niet. Hier vallen ze op, die boosaardige mannetjes. Stuk voor stuk. Iedere gehersenspoelde, gestoorde maniak die door een volgende gehersenspoelde, gestoorde maniak in de gaten werd gehouden voor het geval hij tekenen begon te vertonen van zelfstandig denken.

‘Ik zal jullie eens wat vertellen, stelletje klootzakken!’ zou hij het liefst willen schreeuwen. ‘Jullie zijn met die oorlog begonnen! En als jullie dat eindelijk snappen, zijn excuses wel op zijn plaats.’

Alleen gelooft Sheldon zelfs nu nog dat misleide mensen niet verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor hun daden.

Mabel heeft nooit iets begrepen van zijn afkeer voor Koreanen. Volgens haar begon hij paranoïde te worden, vermoedde zijn huisarts dat ook al en werd het tijd dat hij de werkelijkheid onder ogen zag en accepteerde dat hij nooit een geromantiseerde sluipschutter was geweest, maar een doodgewone legeradministrateur in Busan, en dat de Noord-Koreanen helemaal niet achter hem aan zaten. Hij had nooit iemand doodgeschoten, nooit uit woede de trekker overgehaald.

Een paar maanden voor haar dood had ze er nog over gezeurd.

‘Je wordt seniel, Donny.’

‘Nietes.’

‘Je bent veranderd, dat merk ik aan je.’

‘Jij bent ziek, Mabel. Het is toch logisch dat dat invloed op me heeft? En trouwens, dit roep je al sinds 1976. En misschien ben ik niet degene die is veranderd. Misschien ben jij wel veranderd en begin je gewoon immuun te worden voor mijn charmes.’

‘Ik bedoel het niet beschuldigend. Tegenwoordig noemen ze het dementie. Je bent al boven de tachtig. Rhea heeft me verteld dat meer dan twintig procent van de vijftientigjarigen alzheimer krijgt. Het is gewoon iets wat we moeten bespreken.’

‘Nietes!’

‘Je moet meer vis eten.’

‘Nietes!’

Achteraf was dat een nogal kinderachtige reactie, maar het was ook een beproefd weerwoord.

Zijn herinneringen werden alleen maar levendiger nu hij ouder werd. De tijd plooidde zich op een andere manier. Als je geen toekomst meer hebt, richten je gedachten zich maar naar binnen. Dat is geen dementie. Je zou zelfs kunnen zeggen dat het de enige rationele reactie is op het onvermijdelijke.

En trouwens, hoe verklaar je dan zulke herinneringen?

Begin september 1952 was hij in Korea verdwaald geraakt. Na een reeks gebeurtenissen die alleen toen logisch leken, was hij bij de kust opgepikt door het Australische schip HMAS Bataan, onderdeel van Taskforce 91, die als taak had een blokkade op te zetten en te handhaven en rugdekking te verlenen aan de Amerikaanse soldaten die via het strand aan land gingen. Sheldon had er daar een van moeten zijn, maar hij was er niet bij omdat hij nu op de Bataan zat. Sheldon, die toen nog Donny heette, had deel moeten uitmaken van de Vijfde Gevechtseenheid Mariniers die bij Red Beach aan land ging, maar hij was tijdens de overplaatsing de weg kwijtgeraakt omdat legers nu eenmaal van alles kwijttraken.

Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak, was hij nog te jong geweest om soldaat te worden. Het enige waar hij aan kon denken toen Korea zich slechts vijf jaar later aandiende was dat hij déze

oorlog niet ook nog eens zou missen, dus hij had meteen bijgetekend, om vervolgens – op het moment van de waarheid – te worden omringd door een stel boerenkinkels uit de Outback die weigerden hem hun roeiboot te lenen zodat hij aan land kon gaan om op mensen te schieten, zoals de bedoeling was.

‘Sorry, *mate*. Die kunnen we nog wel eens nodig hebben. We hebben er maar vier. Klein schip, grote kanonnen, overal kogels. Dat snap je toch wel?’

Dus besloot hij zonder toestemming een roeiboot te lenen – hij weigerde het woord ‘stelen’ te gebruiken – van zijn Australische gastheren. Het was niet helemaal onredelijk, zo besepte hij, dat ze hun reddingsmateriaal graag zelf wilden houden tijdens een massale amfibische aanvalsmis­sie, maar soms hebben mensen nu eenmaal tegenstrijdige belangen en moeten er keuzes worden gemaakt.

Op dat moment was Donny Horowitz tweeëntwintig jaar oud. Hij was helder van geest, had een vaste hand en een joodse grief zo groot als Duitsland. Voor het leger was het slechts een kwestie van hem de juiste rol en vervolgens de juiste taak toe­wijzen. Zijn rol was die van verkenner annex sluipschutter. Zijn taak was Incheon.

Incheon was tactisch gezien een uitdaging. De Noord-Koreanen beukten zichzelf al anderhalve maand murw op het bruggenhoofd van Busan, en Douglas MacArthur besloot dat het moment was aangebroken om hen in de flank aan te vallen door Korea’s westelijke havenstad Incheon in te nemen. Maar Incheon had slechte stranden met ondiep water, en dat betekende dat de invasiemogelijkheden afhankelijk waren van de getijdenwerking van de maan.

Het bombardement vanaf zee was inmiddels al twee dagen gaande, en de verdediging van Incheon was verzwakt. Er was daar niemand die niet aan D-day dacht. En er was ook niemand die niet dacht aan wat er op Omaha Beach was gebeurd toen de

Amerikaanse bommenwerpers hun doelen hadden gemist en de DD-tanks op weg naar land naar de zeebodem waren gejaagd, met als gevolg dat de Amerikanen geen pantservoertuigen op de grond hadden om rugdekking en vuurkracht te bieden. Geen bomkraters die ze als schuttersputjes konden gebruiken.

Mooi dat Donny bij deze invasie voorop wilde lopen.

Die ochtend, omringd door rook en artillerievuur, met overal vogels die wild heen en weer vlogen in de herrie, en terwijl het derde en vijfde regiment mariniers aan boord van amfibielandingsvoertuigen, zogenaamde LST's met M26 Pershing-tanks in het ruim, optrokken naar Green Beach, liet Donny de geleende roeiboot langs de zijkant van de Bataan in het water zakken, waarna hij er met zijn geweer achteraan gleed en met het gezicht naar voren het artillerievuur in roeide dat op de marinevaartuigen was gericht.

Op Red Beach verdedigden de Noord-Koreanen een hoge zee-wering waar de Zuid-Koreaanse mariniers met ladders tegenop klommen. Boven op de muur stond een rij scherpschutters, die probeerden de Amerikanen, Zuid-Koreanen en alle anderen die onder de vlag van de VN vochten een voor een neer te schieten. Projectielen suidden door de lucht. De Koreanen schoten groene lichtspoor kogels af die ze hadden gekregen van hun Chinese bondgenoten, en die kruisten de rode lichtspoor kogels van de geallieerden.

Er werd op Donny geschoten. Aanvankelijk kwamen de kogels nog traag op hem af, maar toen vlogen ze hem opeens om de oren, deden ze het water opsprengen en doorboorden ze de roeiboot.

Sheldon vroeg zich vaak af wat de Koreanen – een bijgelovig volkje – moesten hebben gedacht toen ze een eenzame soldaat op het water zagen staan, verlicht door het rood, groen, oranje en geel van de strijd dat werd weerkaatst door het water en de wolken van de ochtendhemel. Een piepkleine demon met blauwe ogen die immuun leek voor hun aanvallen.

Eén salvo raakte Donny's boot vol. Vier kogels doorboorden de voorsteven en daarna het dek. Er stroomde water naar binnen dat om zijn kistjes spoelde. De mariniers waren al aan land gegaan en trokken op naar de zeewering. De groene lichtspookkogels vlogen laag door de lucht; ze belandden midden in zijn regiment.

Nu hij zo ver gekomen was, en gezien het feit dat hij niet best kon zwemmen – terwijl hij nog vierhonderd meter uit de kust was en met twee benen in zijn zeemansgraf stond – besloot Sheldon zijn munitie verdomme te gebruiken in plaats van ermee te verzuipen.

Voor een jongen had hij heel zachte handen. Hij was maar één meter zeventig en had nooit zwaar werk verricht of veel getild. Hij hield de boekhouding bij in de schoenmakerij van zijn vader en droomde ervan om voor de Red Sox een bal over de muur heen diep het linksveld in te slaan. De eerste keer dat hij de onderkant van Mabels borsten had aangeraakt – onder de beugel van haar beha door, tijdens een film met Bogart en Hepburn – had ze gezegd dat zijn vingers zo zacht waren dat het leek of ze door een meisje werd aangeraakt. Die bekentenis had hem seksueel hongeriger gemaakt dan alle films die hij ooit had gezien.

Toen hij dienst had genomen, was hij eruit gepikt om sluip-schutter te worden. Ze konden aan hem zien dat hij gelijkmoedig was. Rustig. Intelligent. Mager, maar taai. Hij had veel woede in zich, maar ook het vermogen om die te beheersen en te richten. Veel gevoel in zijn vingers.

We beschouwen wapens als wrede voorwerpen, gehanteerd door potige mannen. Maar om een geweer te hanteren is een zeer subtiele hand vereist, de aanraking van een minnaar of een horlogemaker. Er is een verstandhouding tussen de vinger en de trekker. De ademhaling moet gedisciplineerd onder controle worden gehouden. Elke spier wordt gebruikt om het lichaam volmaakt stil te houden. De richting van de wind op de wang wordt vertaald naar de hellingshoek van de loop, die lichtjes wordt opgetild

als door de hitte die opstijgt van een warme bosbessentaart op een winterse middag.

En nu Donny met twee voeten in het water stond, was zijn blik strak gericht op de verre silhouetten op de zeewering, die nu en dan door de mist en de rook aan het oog werden onttrokken. Het artillerievuur maakte hem niet bang. Het water in zijn schoenen was gewoon een waarneming waar hij geen betekenis aan hechtte. De vogel die tegen zijn bovenbeen vloog, in verwarring gebracht door de herrie en de rook, was maar een gevoel. Hij trok zich terug in zichzelf, en tot op de dag van vandaag herinnert hij zich het moment met muziek. Wat hij toen hoorde, en in zijn herinnering nog steeds, was Bachs Suite No 1 voor ongeleide cello in G-majeur.

Op dat moment van volmaakte kalmte, van volledige rust en vrede, raakte hij de woede van zijn jeugd kwijt. Door de muziek, de rook en het water stroomde het venijn jegens de nazi's als bloed na een aderlating uit zijn lijf.

Toen, op dat moment van genade, was Donny degene die dood en verderf zaaide.

Via de loop van een ongewoon zuiver schietende .30-kaliber M1 Garand joeg Donny er in een halve minuut drie magazijnen pantserdoorborende 168 grain munitie doorheen. Hij doodde twaalf mannen, schoot ze van een afstand van bijna vierhonderd meter van een hoge muur. Daardoor konden de eerste Amerikaanse mariniers zonder verliezen te lijden de heuveltop bestormen, terwijl hij bloedde uit een oppervlakkige kogelwond in zijn linkerbeen.

Wat hij deed was maar een heel klein gebaar, een steentje dat in een roerloze vijver wordt gegooid en de weerspiegeling van de nachtelijke hemel verstoort.

Dat alles vertelde hij Mabel natuurlijk pas veel, veel later. Zo laat zelfs dat ze hem nooit was gaan geloven. Ze hadden een zoon om

aan te denken; heldhaftigheid was voor Sheldon een privékwestie. Hij zei dat hij veel verder naar het zuiden, waar het veiliger was, logistiek officier was geweest. Die wond? Die had hij opgelopen toen hij zonder op te letten een schuurtje vol gereedschap binnen was gelopen en de punt van een hark in zijn been had gekregen. Hij maakte er een grapje van.

*Dat ding was duidelijk een stuk scherper dan ik.*

Sheldon meende zich te herinneren dat hij twee onderscheidingen had gekregen voor zijn aandeel in de invasie: de Navy Commendation Medal en het Purple Heart. De vraag was echter waar hij die had gelaten. Hij had een winkeltje waarin hij antiek verkocht en horloges repareerde. Ze konden overal zijn gebleven, in een van de vele hoekjes en gaatjes. Hij kon ze nergens vinden. Het waren de enige tastbare bewijzen dat hij ze nog alle zeven op een rijtje had. En nu is het winkeltje gesloten, de inboedel verkocht. Alles wat hij ooit zo zorgvuldig heeft vergaard, is weer verspreid. Terug in omloop geraakt, opgenomen in nieuwe verzamelingen van nieuwe verzamelaars, om vervolgens wederom te worden verspreid wanneer die verzamelaars opgaan in de mist.

‘Dit leven.’ Wat een vraag! Een vraag waar niemand echt het antwoord op wil horen.

*In dit leven is mijn lichaam een dorre tak geworden, terwijl ik ooit recht van lijf en leden was. Vaag herinner ik me de rijke aarde en de beukenbossen van New England, uitgestrekte koninkrijken die ik als kind door mijn slaapkamerraam kon zien. Mijn ouders dicht in de buurt.*

*In dit leven strompel ik als een oude man, terwijl ik ooit lichtvoetig over twijfels en tegenstellingen heen stapte.*

*In dit leven zijn mijn herinneringen de rook die me verstikt en in mijn ogen brandt.*

*In dit leven herinner ik me hunkeringen die nooit zullen terugkomen. Hunkeringen van vroeger, toen ik een minnaar was met*



*de blauwste ogen die ze ooit had gezien; intenser dan die van Paul Newman, donkerder dan die van Frank Sinatra.*

*Dit leven! Dit leven loopt zonder uitleg of verontschuldiging op z'n eind, en elk bewustzijn van mijn ziel, elke lichtstraal door een wolk belooft mijn einde te worden.*

*Dit leven was een abrupte, tragische droom die me in de kleine uurtjes van een zaterdagochtend in zijn greep kreeg, toen de opkomende zon werd weerkaatst in de spiegel boven haar kaptafel; een droom die me sprakeloos achterliet terwijl de wereld tot wit verwaagde.*

En zelfs als iemand het wel zou willen weten, wie is er nog over om het aan te vertellen?